

NAPREDNJAK

Pretplata: na godinu Kr. 5.— Na pò god. Kr. 2.50. Za inozemstvo suviše pošt. trošak.

IZLAZI SVAKOG PETKA

Pretplata šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju.

NAPREDNJAK

List hrvatske pučke napredne stranke.

Pretplata: na godinu Kr. 5.— Na pò god. Kr. 2.50. Za inozemstvo suviše pošt. trošak.

IZLAZI SVAKOG PETKA

Pretplata šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. Oglasi se računaju po 16 para po petit retku; za više puta po pogodbi. Priopćenja i zahvale po 20 para po retku. Plaća se sve unaprijed.

SE NE VRAĆAJU. - POŠILJKE NEPLA- NE PRIMAJU SE. - - E RAČUNAJU 16 PA- ETIT RETKU, A ZA TA PO POGODBI. NJA I ZAHVALE 20 A PO RETKU. - - -

INAJSTIĆ. Ilijadica i drugovi

ponos Milanaca ipatičan, kao što ki ponos, ali je ostojan divljenja, n; on je plamen, e, on je moralna čudnovatu aktiv- aj radi mnogih ajživahniji, naju- je, duguje svoj

visiti, ako mogi alno čuvstvo, naći alijani bili psiho- samo prema svom nego najvećma evo to je baza a.

na logično izviru, gi tijekom unu- ke. Nacionaliste ferentni naprama politike i nekomu iga kao ispraznim vcima. Sada, a da e pred nekoliko astellini objeloda- lia "nekoliko čla- rugi irendetizam", upirao u dužnost, pitanja Podneva ostobodimo one manja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u kon- ra, nije nikad za- itanja i probleme je razlika između e bave ovim pro- cijonalista), samo ene stranke kon- života cilj samoj vlja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražaj. iti preslice s konča- u vretenicu izdupsti rno olova, da zvuči aricu ili dragu kojoj e vježbati se gradeći Bosne, što je stradao kiteći je izragjenom ma. Ta drvena obuća a starcu: žuljala je ar onda načini šljaku buvene; u toj prvoj rirode momče je po- osjećanje forme i ičku inteligenciju. Za- ića, Antu Starčevića, izrezujući ih u drvetu; ije u drvetu, zatim u

om čudotvorcu čak i gje u zadarskom „Na- o darovitom pastiru, iue poticao je vige-

I Dalmacija pruža dokaz svoje svijesti.

Dan 24. ov. mj. ostaće za našu zemlju i naš narod danom jednog velikog i jedinstvenog događaja.

Nama istima on je nekadano, preko svake nade pružio dokaz o nečem, u što se mi sami ne bi bili nikad usudili da se pouzdamo. Previše velika bila je pocijepanost i među strankama i među našim prvim ljudima, previše velika bila je nape- tost na svim poljima našeg javnog života, a da bi se iko usudio i pomisliti, da će se u bilo kojem momentu sva Dalmacija naći složna i kao jedna duša ovako, kako se našla prošle nedjelje u Zadru. Učestliva je ova pojava i ona je nama i svima ulila u duše nove i jake nade, da naš narod propasti ne će; da naš narod ne može više ni jedne mrve svoga izgubiti; da naš narod mora dobiti natrag sve što je njegovo jedanput bilo, a što mu je silom drugi ugrabio; da našem narodu mora brzo sinuti druga budućnost, da će on tu svoju budućnost sam svojom ubrati rukom onim časom, netom u prvoj zgodnoj prilici on svu silnu i moćnu energiju Volje svoje u tom pravcu uputi.

Dan 24. ovog mjeseca, bio je dan kušnje, dan ispita o zrelosti, o svijesti našoj. Ispit je prošao sjajno, premda smo se našli i nalazimo se u danima veoma teškim i veoma mutnim, kad ne bi bilo ni čudo, ni iznenagjenje, ako bi se koja manje jaka duša i manje bistro oko osjetilo u toj magli izgubljeno i smeteno te ne moglo naći u njoj pravog puta, puta narodne časti i ponosa.

Glas o raspustu općine šibenske i splitske odjeknuo je snažno svom zemljom. Uzrok, s kojeg su te općine bile raspustene i naša autonomija izvr- gnutu poruzi od austrijskih vlasti, uzbudio je Dalmaciju s kraja na kraj tako, da kroz kratko vrijeme od 4-5 dana na prvi poklič sva se zemlja našla u Zadru na zajedničkom zboru, da digne svoj glas i kaže otvoreno i jasno bez straha i bo- jazni, što misli i što hoće.

Zadarska sabornica valja ovo prvi put vijela je složnu svu Dalmaciju i sve njezine prestavnike u jednoj zhlji, u jednoj volji. Svi zastupnici bečki, svi zastupnici pokrajinski, svi prvaci stranaka, malne sve općine bijahu tu okupljene i prisutne. Sabornicom u Zadru odjeknuo je jedan snažni glas protesta protiv sile, jedan snažni glas želje narodne, zahijeva narodnog. I dok snažni i gro- moviti glas topa na Balkanu naviješta našem narodu novo doba, novo sunce, novi život, ne manje snažni glas odjeknuo je prošle nedjelje iz sabornice preko svega našeg naroda hrvatskog i srpskog ovdje, da mu navijesti, da uporedo s braćom na Balkanu i njemu sviće novo doba, novo sunce, novi život.

Dalmacija je našla put. Dan slobode nije daleko. Onamo, za brda ona ispunjen je zavjet; Srbini tamo već nije rob turske sile. A da i amo za brda ova sine našem narodu sunce slobode, to stoji do njega samog.

Sve snage u jedan snop i odlučna volja sve će učiniti — to je bila jezgra svih govora, svih zaključaka i općeg raspoloženja, koji je prošle nedjelje vladao na narodnom zboru u zadarskoj sabornici.

Narodni zbor.

Već oko devet sati počela se puniti sabornica i za po sata bijaše puno prizemlje i galerija narodnih izaslanstava, načelnika, i zastupnika. Oko 10 sati bivši načelnik Splitski otvori zbor uz nekoliko zgod- nih riječi i predložio D. ra Pera Čingriju predsjed- nikom zbora.

D. r. P. Čingrija, stupivši na predsjedničko mjesto zahvaljuje na takvoj časti. Reče: Što mi ne bismo

nikad bili kadri učiniti, učinila je Austrija — slo- žila je sve nas u času, kad najviše sloge za nas treba. Vrijeme je teško, a mi moramo da po- kažemo ozbiljno što mislimo i što možemo. Daje riječ D. ru Trumbiću.

D. r. Trumbić, veseli se pobjedama balkanskih država jer su to i naše pobjede. Kad javno da- dosmo oduška tom svom veselju, tad eto austrijske vlasti i raspušta općine Šibenika i Splitski. Takova sila sve nas je ogorčila, sve nas je složila i evo danas okupila na ovaj zbor. Zbor je ovaj velebna manifestacija, koja veli svima: ne dajmo se!

Govori o Hrvatskoj, o Bosni, pokazujuć smiješnu neiskrenost Austrije, kad hoće da se zauzime za Albaniju, a u kući tlači napredne i od vjekova kulturne narode. I za jednu poludivlju Albaniju Austrija je spremna povesti rat protiv naše braće, da se s njome mi koljemo, ali prije neg se to dogodi, mi moramo njoj doviknuti: mi s našom rođenom braćom rata ne ćemo. Mi hoćemo slobodu za sebe, i nju, mjesto divljim Arnautima, nek dađe Austrija nama u Hrvatskoj i u Bosni.

D. r. Baljak u vrlo lijepom govoru iznosi čudesne pobjede naše braće na Balkanu, pred kojima silni Stambul tone u more. Ta čuda čini samo sloga, pa i mi zato naše snage vezimo u jedan snop i budućnost je naša.

Poput Balkanaca složimo se i mi protiv našeg dšmanina i ove naše riječi nek ne budu prazne.

Bila je među nama te-ka borba. Za nas Srbe bila su u prošlosti pogibeljna vremena, morao je svaki Srbin da očajno brani sebe i svaki pedalj zemlje, da srpstvo ne propadne. Sada je položaj drugi. Srbini više nije strepiti za svoj opstanak. Srbija je sagradila srpstvu kuću, udarila joj jaki temelj, koji se već ne da oboriti, nagradila krov, pod kojim imade dosta mjesta i za druge. Srbija brani sebe i druge, pa kad smo mi sada sigurni i obezbijegnjeni, kad se više nemamo bojati za svoj opstanak, evo naš i naših snaga na raspoloženje, da pomognemo onamo, gdje pomoći treba. Ko što Srbija, osvojivši svoje zemlje, pomaže sada i Gr- cima i Crnogorcima i Bugarima, tako eto i nas, kad izvršimo zavjetne riječi pjesme „Onamo, namo“... da sada pomognemo da se izvrši drugi zavjet: „Ovamo vamo“, i da sagradimo zajedničku domo- vinu.

D. r. Smollaku htjeli su da nam pokažu gvoz- denu pest, al prilisnuto jače, bolje otkučaje i mjesto pokorenja evo sloge opće, evo ovog veleb- nog zbora. Mržnja je naših tlačitelja velika, ali nas ne plaši. Jao ti se onom narodu, kojega žali ova kulturna Evropa. Dok nas mrzu, dotle se nas i boje. U slozi nam je spas, te mjesto megjusobne borbe, upravimo svoje snage zajedničkom cilju. Danas je osvećeno Kosovo, al pamtimo da još nije osvećen Gvozd.

D. r. Drinković. Mi Hrvati i Srbi, ovdje bili smo u prošlosti bedem protiv germaštva. Hrvastvo ne će da bude germaštvu most na Balkanu. U ovoj državi mi smo lišeni svega: imetka, slobode i dostojanstva. Hoćemo kao i Balkanci da u svojoj zemlji budemo svoji, jaki i jedni. Ova naša da- našnja sloga jamči nam, da ćemo se znati svegjer složiti, kad bude treba. U balkanskom suncu ja vidim zoru našeg dana. Složno ćemo raditi za naš spas, a dovikujemo Meneliji, da preko nas nema joj prolaza na Balkan.

Predlažem na prihvat ovu

Rezoluciju: (donašamo cenzuriranu)

Narodni zastupnici na carevinskom vijeću i na dalmatinskom saboru, prestavnici općina i svih

narodnih stranaka u Dalmaciji, okupljeni na po- krajinskom sastanku u Zadru dne 24. studenoga 1912. —

Izrazuju svoje divljenje narodima saveznih bal- kanskih država, posebice jednokrvnoj srpskoj braći, sa željom, da njihove sjajne pobjede stečene viteškim naporima i krvavim žrtvama, budu ovjenčane za- služenim konačnim uspjehom

Zarobila cenzura.

Izjavljuju da iskazi simpatija saveznim balkan- skim državama,

Zarobila cenzura.

jesu prirodni izljev osjećaja pučanstva u Dalmaciji i njegova prestavnictva,

Zarobljeno od cenzure.

Predsjedatelj stavlja rezoluciju na glasovanje, koja se prima jednodušno uz burno odobravanje. Na jednom sabornicom odjeknu „Lijepa naša“ te „Onamo namo“.

Omladinski glasnik.

August Cesarec, — Mitrovica.

Pred osudom.

Glupim ste smijeskom šaljili u me, bestidno bubnuv: Tu vam je stan, tu vam slobode naroda ludog, — do vraga luda, a živio ban!

Odoste zatim savjete dajuć, himbene ko što himben je san; džepovi to su vikali iz vas: — do vraga ludov, a živio ban!

Nijesam se nikad brinuo za vas, bez vas sam kovo života plan, srušili ste ga u ime kriča: — do vraga ludov, a živio ban!

Baćuške naprijed! Vršite zakon, paragraf za ljude drske je dan, strašan sam krivac, mirno sam viko: — ludove živi, a do vraga — ban!

Borba nacionalističke omladine.

Danas, kada se iza aneksijske krize, poučena te- skim iskustvom nemilih događaja, u duhu viteštva i radosti borbe preporučila Kraljevina Srbija i dokazala silnu promjenu čudesima turskih poraza, izvjesno nema ni jedne provincije srpske ni hr- vatske, u kojoj se ne bi osjećala potreba na- rodnog obnobljenja. Ima u starome svuda nešto

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cienjenom občinstvu da sam moj "Hotel Krka" premjestio na njegovo staro mjesto, to jest gdje se

MARKO MARKOVINA

SPLIT

TELEFON 93.

Skladište i zastupstvo

Peći i šparherda,

OGLAS

Gradjevno Poduzeće

Petar Blasoffi & Frano Škofon
Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU

trulo, i zato je na svim mjestima oživljela želja za svježim i mladim. Mnogo stvari treba promijeniti, mnogo nevaljale porušiti i mnogo solidna sagraditi: treba novog djela i za novo djelo treba novih ljudi. Treba da na posao dogje omladina, i da dogje s većom ljubavi, s većom svijesti i vjerom, nego su došli oni prije nje.

Dosta se kod nas propovijedao mirni i pasivni realizam, koji konstatuje fakte i podnosi nepravde ropskoga položaja, i već je jednom vrijeme, da se smjelo i ponosito bez oklijevanja kaže visoka riječ neposlušnog i aktivnog idealizma, koji ne će samo da gleda i da podnosi: koji hoće da bude plodan i energistički u smislu pozitivnom i negativnom: i da stvara i da obara. Mi više ne smijemo da budemo fataliste i da mislimo, da je naša sudbina ropstvo: najmanje danas iz općenitoga bugjenja Balkana; mi moramo vjerovati, da smo rođeni za slobodu, da ćemo je doživjeti (možda ne kao prolazna lica, ali kao stalnija generacija, ali kao besmrtni narod), ako budemo nastojali, i da se moramo za nju boriti, makar naša dobra borba bila prividno bezuspješna i privremeno poražena. Mi ljudi koji nemamo trideset godina, vrsnici Jukića, Planinščaka, i P. Bastajića, treba da postanemo vojnici dalekog ideala, što se danas čini utopijom, da budemo borci i da spremimo svaki svoju dušu za opću žrtvu kao evo naša braća u Kraljevini.

Omladina, omladina je pozvana da zelenilom i rosom svoje mladosti pomladi naš nacionalni život, koji ima u sebi toliko staračkoga, toliko dremljivog i toliko nemoćnoga; omladinu čeka slava i muška dužnost obnove i preporoda, dužnost oslobodjenja. Težina čini veličinu toga djela; ali ono mora da bude uz sve opasnosti, uz sve nemogućnosti izvedeno, jer tako hoće svijetla uspomena Marka Kraljevića, Kafajgorgja i Eugena Kvaternika i jer je zavjet baštinen od mrtvih i blagoslovljen mučeničkim grobovima svetinja. Za to djelo omladina treba da bude ono što jest: mlada, što znači, treba da bude čista, nesebeznala, požrtvovna i poletna. Eto, to je glavno: da mladost bude mlada; onda će biti svijesna jakosti, biće energična, biće krepka i krijeponsna; njeni se ideali ne će pretvarati u račun i njeno rodoljublje ne će postati trgovački artikl. Neka ne kuša da bude stara prije starih godina; neka ne nastoji da bude prepaletna, prije nego je imala vremena da steče te takozvane pameti. Neka bude onakva, kakva jest; neka bude prirodna, i biće čestita.

I dalje srpskohrvatska omladina treba da bude ono što jest: srpskohrvatska, svoja, naša, narodna, jugoslavenska. Omladina treba da bude nacionalistička, i zato joj treba njena mladost i njena ludost: za naš narod; za Srbiju i Hrvatsku, za oslobodjenje, za ujedinjenje. I do sada su različite generacije srpskih i hrvatskih omladina radile više ili manje, borile se srećno ili nesrećno; ali naše najviše, najglavnije Djelo, ono Posljednje, nije dovedeno kraju, i ako mu se posljednjih nedjelja prilično primaklo: ideal nije ostvaren, a blizu su godine, kada će morati da bude realizovan ili da bude zamijenjen definitivnošću sramnoga poraza nas, koji imamo nepropustljivu mogućnost slobode.

Današnja omladina, mi ćemo izvjesno da proživimo te kritične godine u razvitku našega naroda, i naš je sveti zadatak da ne ostanemo u nemoćnoj pasivnosti skrštenih ruku. Biće dobro, ako se sjetimo da sama teoretska propaganda jedinstva Srba, Hrvata i Slovenaca nije dostatna, i ako je očevidno potrebna, i da je besmisleno svoditi cijelu narodnu borbu na jalovost parlamentarnoga natezanja, na heroikomiku poslaničkih batrahomijomahija. Nas ne mogu spasiti nikakve legislative, koje drugi ljudi, žigjinci i neprijatelji, grade i razgrajuju po milosti svoje gospodske volje, kad hoće i kako hoće; nas može spasiti samo naša jakost fizička, intelektualna, moralna, naša svijest, naš razum, i naša šaka. Mi moramo da radimo sa srestvima mnogo stvarnijim nego je fraza i mnogo neposrednijim nego su sabsorske većine. Tražeći kulturni rad narodne presvjete i ekonomskoga dizanja, ne tražimo demonstracija, kada su bezkorisne, i osugujemo pojedinačke geste, u koliko mogu da budu na štetu kolektivnoga djela; ali želimo života, hoćemo da vidimo pokreta, bugjenja, spremnja.

Oživimo, ustanimo, pripravimo se za naše Krvavo Sutra, svi mi mladi, koji imamo srca i koji osjećamo ličnu čast i narodni ponos i ne podnosimo oklova — ni zlatnih. Pokažimo (još jednom, posljednji put!) da južni Slaveni nisu inferijorna rasa, da oni hoće slobodu, jer su je zaslužili; da su je

zaslužili, jer je hoće! Posvjedočimo da smo razumjeli lekcija naših mrtvih boraca, zapis mučenika još neosvećenih, potvrdimo, da smo shvatili pjesnički poziv Strahimira Kranjčevića, Gjura Jakšića i Vladimira Nazora, kameni manifest Ivana Meštrovića i sitni rad naše narodne obrane: divni sitni rad za nesitne svrhe! Dokažimo, mladi ljudi, da smo Omladina i da je naša potlačena, pogažena, pregažena, vrijeđana, okovana i razapeta megu lupežima nacija ipak Nacija; otkupimo stoljetni teret teških grijeha, što pritisakuju naše mračne duše robova, i izbavimo sebe i svu nespasenu braću!

Eto, to je zadatak omladine, o kojemu je vrijedilo progovoriti i o kojemu vrijedi razmisliti. Taj je zadatak nepolitički, ili, ako je politički, on je to u najplemenitijemu smislu te nesimpatične riječi: jer on traži da mladost bude što manje stranačka i što više narodna: nimalo stranačka i posve narodna; da što manje misli na prolaznosti trenutka i da svu snagu pozornosti obrati na centralni i vječni problem naroda: na njegovu budućnost, na njegovu egzistenciju, na slobodu. Taj je zadatak kulturni, u najvišoj mjeri kulturni, jer je oslobodilačko djelo vođeno u ime duše i u ime časti, u ime pravde uvijek visoko spiritualno i kulturno, i taj je cilj svet radi visine poleta, radi čistote moralnih zahtjeva, radi svoje nesvagađajnosti.

Za ovu svrhu treba da se svaki pojedinac vaspita, da razvije svoju srčanost, da otvori svoju dušu svjetlosti i suncu, jer je u našim dušama do sada bilo odviše noći i mračnoga straha. Potjerajmo tamu iz savjesti! Jer smo mi mogli da kroz nekoliko dogadjaja posljednjega vremena vidimo ragjanje jedne nove mentalitete i da kroz nekoliko zanosnih poziva čujemo vedra pozdravna zvona nove generacije, što zvone i zovu na akciju nas današnje: je li to svaki od nas vidio? je li to svaki od nas čuo? Vidimo, čujmo.

I počnimo s mnogo ljubavi i s mnogo vjere, jer je posao dug, velik i težak, pa treba da se ustraje bez umora i bez malaksalosti. A mi moramo ne samo da srčano počnemo nego i da izdržljivo nastavimo i da ponosito dovedemo do kraja naše idealno narodno Djelo Srpskohrvatsko. Ozbiljnošću borbe može da naša omladina učini više nego svim demonstracijama, i kod nas rad za slobodu Hrvatsku i osvjetu Grozda, kralja Petra Svčića Posljednjega bio bi od većega značenja nego (drugačije posve opravdani) pokliki golemom oslobodjenju otomanskih Srba. Naša braća trebaju, više nego poklona, oponašanja u djelu, jer još nisu obijene sve Makedonije, jer nije Turska samo na Bosforu i jer i kršćanska Evropa ima svoje pašaluke.

Rijeka, 26. XI.

Premetačine i progoni.

U ovo burno doba Austrija hoće da nas grozno sikamira na svim linijama. Vidi se da je izgubila potpuno glavu, jer nema pojma o nikakvoj taktici. Umjesto da nas maze i običnim laskanjem varaju, dali su se u ove korake, koji premašuju sve njihove ciljeve. U Spljetu ovih dana bile su premetačine kod nekih gjaka (potanje u svoje vrijeme), a u Zadru i u drugim gradovima apse gjake. Detektiva na pretek. Ovo je jasna slika krležave moći, ovo je ono, kad se topac slamke hvata.

Mijo Radošević, Zagreb.

Iz knjige "Život i ljudi".

Narodni čovjek.

Bio je lihvar.

Preko pedeset seljačkih kuća sraunio je sa najcrnijom bijedom — oteo im zemlju i blago, a ljude razagnao širom svijeta truhom za kruhom.

Staru, iznemoglu sedamdesetgodisnju stariću Milu bacio je tako reći na smrt bolesnu usred zime na snijeg. Zimi je zimovao u svojoj duplji i liječio reamu, a ljeti se vozio dan na dan po kotaru, gdje je raznim parnicama ispijao seljacima i tijelo i dušu.

Bio je nesmiljeni i krvoločni lihvar. A onda je jednoga dana umro i on. Svi su znali za njegovu lakomost. I popovi.

I onda ih je došlo pet — popovi iz svih susjednih sela — pa su svečano opojali lihvarovu lešinu. Kad su ga nosili, zvonili su mu sva zvona.

— Vrag zarulio iz njega, klela ga na bolesničkoj postelji stara Mila.

No nje nije niko čuo. Možda ni bog.

A sprovod je u svome veličanstvu, kakvoga još selo nije pamtilo, krenuo prema groblju. I kako je veličanstveno započeo, tako je veličanstveno i svršio. No ne samo to.

Iza pogreba nekoliko dana došle su u selo novine i pisale o pokojniku kao o staroj hrvatskoj koreniki i uzor domoljubi, koji je svojim nepokolebivim karakterom, neslomivom voljom, kremenitim poštenjem, te marljivošću pčele i radnošću mrava privredio nesebičnim načinom sebi veliki imetak, da je bio prava hrvatska nesebična eksistencija. Narodu u kraju gdje je živio, bio je prava utjeha, a narodna stvar. . . . .

Seljaci, a pogotovo oni, koje je lihvar lopovski bacio na cestu nisu čitali tih novina.

A da su i čitali, rekli bi da novine po običaju — lažu.

Drhtaji duše.¹⁾

G. Ilija Despot, "mali div", kako sam sebe s nehotičnom duhovitošću naziva u nekom komadu, div koji je napisao posvetnu pjesmu — preplatnicima, nema ni najmanje volje da bude svoj. Ako je g. R. Nikolić uzeo iz Kranjčevića jedan stih, g. Despot je uzeo cijelu zbirku, i to što radi taj mezinac hrvatskih muza, nije više imitacija već na-prosto plagijat. U Kranjčevićevim "Izabranim pjesmama" prva je posvećena "Vili pjesme"; kod Despota je opet prikazana "Vili pjesme"; Kranjčević besjedi o "vili pravde, ljubavi i kruha", Despot nju prevodi u "vilu pravde ljubavi i hljeba"; Kranjčević intonira: "Ja domovinu imam, tek u srcu je nosim", a originalni Despot kalkira: "Ja ideala imam, tek kroz vrijeme"; i tako do u beskraj ove knjige, koja ima debelih 150 stranica prenakrcah poetičkim grijesima. Metar i ritam, strofu, rimu, konstrukciju perioda, red riječi, riječnik, sižeje, filozofiju suza i samilosti, gestu i patos — sve je to potrebovao iz oskrvrjene Kranjčevićeve grobnice ovaj čovjek, koji ima talenta samo za iskorišćavanje tugjega talenta, što nas oslobagja neugodne dužnosti, da o njemu dalje govorimo.

"Zašto, zašto, da se ljudima nazivamo?" kliče emfatični Despot, koji robuje despotiji duha Kranjčevićeva, i mi ga takogjer pitamo: Zašto? Zašto?

A. Ujević.

¹⁾ Ilija Despot: "Drhtaji duše". Zagreb 1912. Cijena 2 kr.

Brzjavi.

Izmegju stotina brzjavi, koji su poslani iz svih naših krajeva Narodnom Zboru u Zadru, mi objelodanjujemo ovo šest brzjavi, koji svojom sadržinom i tendencijom svi pripadaju našem pokretu (četiri poslamo mi):

Dr. Iljadica — Dr. Bakotić. — Zadar.

U ime našeg lista, koji je uvijek najenergičnije branio svetu narodna prava, izrazite naše najdublje osjećaje zajedničku akciju Narodne Slobode. Za "Naprednjak" Bartulica.

Dr. Drinković — Dr. Iljadica. — Zadar.

Na ona poja, na polja bojna, onamo — braćo spremajmo hod . . . . . "Kolo".

Dr. Iljadica — Lupis. — Zadar.

Nacija nas zove. Stupajmo upored s osvetnicima Kosova! Ustao je Kraljević Marko. Radite složno za novi život Mlade Dalmacije! Šibenska nacionalistička omladina.

Dr. Krstelj — Dr. Iljadica. — Zadar.

Složno napred k Jugoslaviji! Nacionalističko gjaštvo.

Dr. Makale — Dr. Krstelj. — Zadar.

S ovim svetim danom — jedinstvom gradite zgradu Narodne Slobode!

Slavjanska čitaonica.

VELIKA ZLATARIJA
GJURO PLANČIĆ
VIS STARIGRAD VELALUKA

BOGATO SNABDJEVENA PODRUŽNICA
52-48 - - ŠIBENIK. - - -

NAPREDNJAK

Pretpлата: na godinu Kr. 5.— Na pò god. Kr. 2.50. Za inozemstvo suviše pošt. trošak.

IZLAZI SVAKOG PETKA

Pretpлата šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju.

Dr. Iljadica — Dr. Krstelj. — Zadar.

Sretne s osvećenom Kosovom živu pozdravljamo Narodni Sabor s poklikom: „Živjela Nacija!“ Nacionalističko žensko gjaštvo.

mrtvi. Lijepa naša domovino! Onamo namo...! Pozdrav braćo.“ Radujemo se ovoj pojavi, koja dosta jasno govori.

Za Crveni krst balk. država Učenice građanske škole sa tečajem usavršavanja dale su za Crveni krst Kr. 23.

Otvaranje pisama Zapijeme nas zadnji put, kad rekosmo da nam se otvaraju i zaustavljaju pisma bilo otkle. Napokon to nije baš ništa tako strašnoga s naše strane, ako konstatiramo taj fakat, koji danas potvrđujemo, pa zato upozorujemo prijatelje i sumišljenike i stavljamo im ovo do „ugodna“ znanje!

Jugoslavenske omladinske manifestacije Narodnom oslobogjenju.

BEČ, 25.—XI. 1912.

Jučer u 11 sati u jutro sakupismo se Hrvati, Srbi i Slovenci (oko 350) na svečani parastos za kosovske osvetnike u srpskoj crkvi. Na svršetku gromko se je crkva razlijegala od povika „Slava Osvetnicima Kosova!“ Otale je krenula povorka pred srpsko i bugarsko poslanstvo klicući balkanskim državama i palim junacima, a pjevanje raslo je u sve većem zanosu. Pjesme su se orile iz mladenačkih grudi kao izjev veselja nad slobodom braćaka boli nad gaženjem našeg naroda u ovoj monarhiji. Pred ruskim poslanikom došlo je do sukoba s policijom, koja je na nas golim sabljama navalila. Ogorčeni radi toga proslijedismo povorkom preko Renn veg-a, Schwarzenberg Platz-a, Ring-a i Kärntnerstrasse. S nama je sada bilo i Čeha. Stupasmo mučke i dostojanstveno kroz glavne ulice njemačkoga Beča. Negjelna šetnja bijaše u punom jeku i Nijemci čudnovato gledahu na nijemu povorku. Kod crkve sv. Stjepana zadržec najednom zrak od poklika: „Živjela Srbija! Živjela Bugarska! Živio Balkanski Savez! Živjela Rusija! Slava Mučenicima! Dolje Cuvaj! Dolje zlotvori!“ — uz pjevanje krasnih naših pjesama. Tek sada se Nijemci dosjetiše, da ih se Jugoslaveni ne boje ni usred Beča. Megjutim je policija počela hapsiti tražeći da se smjesta razigjemo. Čim se je povorka razišla, onda je bečka rulja navalila ne pojedince, dok se prije nije nikako usugijvala da nas napane, jer njihova legija dobro pamte Jugoslavene. Lupali su štapovima, šakama, sto na jednoga. Uzalud smo se obraćali policiji, da nas zaštiti. Dapače ona nas je držala da nas tuku, i derall su se na nas, da će nama „slavenskim psima“ pokazati oni, kako se u Beču smije klicati, dok su se fina gospoda iz otmernih kavana grozili sa revolverima i najpogrdnijim riječima na sve što je naše slavensko. Jedan osobit primjer. Jedan Slovenac tučen sa svih strana htio je pobjći u jedan automobil, ali ga chauffeur omlati šakom. Tako je jedan Hrvat bježao pred velikom masom oboružanih Nijemaca. Ovo je sve veoma rječito. Sami fakti i odviše jasno govore. Oko 15 uapšeno je. Biće valjda predani sudu kao veleizdajnici. Pa čovjek da ne pobjesni i da ne srusi ove nesretne švapske trbuhonje, koji nam bajagi daju kulturu! Zar da nam ovaki budu gospodari? Da ovo zar trpimo? Da nam se ovako narod ubija? Pa da nije ovo druga turska imperija? Nek bijesne silnici, nek nas zlostavljaju, nek stvaraju veleizdajničke parnice, ali nek znadu, da će biti brzo i našim ustrpljenju kraja! Tražimo zaštitu kod naših zastupnika. Mi liče imamo svi jetlo, i ne ćemo se dati pljuvati od tih Goltza i Berhtolda, od tih... Čuj, narode, ove pjesme i znaj zašto te sada kupe; poznaj svoga „gospodara“... Ljubimo narodne svetinje, a tužanima kažimo svoj gnjev. Ovo poručuje omladina.

„Bombe“.

RIJEKA, 26.—XI. 1912.

Ovdje se tri posljednja dana radi toga, što vojnici čuvaju škver Danubius, vojničku akademiju i neke druge vojne institucije, raštrila, dabome posve neosnovana, glasina, da su prigodom porinuća Helgolanda nagjene dvije bombe. Pripovjeda se i to, da je Helgoland bio probit na jednom mjestu tako da je voda počela da odmah uvire u nj.

Iz Zemuna je došla, po svoj prilici lažna, vijest, da na Rijeku dolaze iz Beograda nekakva dječja kolica s bombama. Policija je došla da premetne ta kolica, ali nije našla ništa.

Iz vojnoga škvera „Danubiusa“ u Kraljevici otpušteni su svi Srbi i Hrvati radnici, kojih je bilo prilično mnogo.

Klobučar umirovljeni Gerba takogjer.

U Beču dinamit, u Pešti dinamit.

Srpski oficiri uhapšeni u Ugarskoj.

A. U.

Vijesti iz grada i okolice.

Demonstracije. I prošle nedjelje bilo je ovdje demonstracija (ne manifestacija) na povratku nekih sa sastanka u Zadru. Svi su samo osjećali potrebu manifestacije, izljeva, da dadu oduška svojim sretnim osjećajima, što je 21. novembra slavio tako imponzantan događaj, ali naša revna vlast alarmlrala i do grozote ogorčila je masu, koja se je onda dala na demonstracije. Mirne duše možemo konstatovati, da bi bilo i krvi i velikih izgreda, da su tog popodneva došli vojnici, no oni su bili ostali u Zadru da urede i svrše svoje poslove. Te iste večeri u Splitu odigrala se veličanstvena slika, palile su se vatre, pjevanje je bilo oduševljeno i vatreno, ali zato vojska je sudjelovala i Spljet je bio ko u ratnome stanju. Ove su sve pojave veoma žalosne. Ne dajda nam da iskalimo svoje osjećaje, ali dat će nam... u prvoj zgodi, kad više ne budu na vrijeme da i promise na našu pokornost, da nas silom ugušuju, jer ćemo biti — slobodni! Austrija, biće kasno, tvoji „vjerni“ narod biće slobodan nad drusevinama gnjile impetije.

Preporučamo svima našim, koji imaju sina u realnoj-gimnaziji, ako im treba repeticija, da se obrate na naše uredništvo.

Žandarska akcija. Iz Vodića doznajemo, da su onamo žandari, dok su načelnik i opć. prisjednici bili u nedjelju na sastanku u Zadru, lukavo namamili naše težake rondare u tome mjestu i s njima rastjerali našu mladost, koja je mirno pjevala i klicala bratškim pobjedama na bojnome polju. Ovoj se drskosti pak ne bismo nadali. Ovo je prevršilo svaku mjeru.

† Frano Crljenko. Jutros je bio sprovod ovog dobrog našeg poznanika, koji je ovdje od dugog vremena, poznat kao dobar prijatelj i čestit čovjek. Njegovoj obitelji s naše strane naša srdačno saučeeće, a pokojniku bila laka zemlja.

Zapljene. Ovih dana sve se nam po Dalmaciji neumilno pljenj, upravo drski, austrijski. Sve zarobljuju, ne smije se ništa, osim ako ćemo udariti u talaubase Cuvaju i njegovim gospodarima, kojima bijedni i zavedeni muslimani u Sarajevu prave naručene manifestacije, koje su na ruglu čovječanstva i kulture. Mi znamo da će nas osobito šikanirati sa zapljenama, jer nas i do sada redovito ne štede, ali poručujemo austrijskome aparatu, da ćemo uvijek vedra i ponosna obraza stupati u prve redove narodnih boraca za Narodni Ideal. Istinito i pravdom ostat će vječno, a nasilje i grdnja propast će ko turska gnjiloća.

Obavijesti Uredništva.

Primismo na prikaz dvije knjige, pa ćemo u jednome od narednih brojeva donijeti ponešto o njima.

Gospoda dopisnici nek se ustrpe. Dali smo u slog, ali i ovaj put mora da izostane.

Evropski rat?

Drač zauzet od srpskih četa. Balkanski saveznici slave i diplomatsku pobjedu. Ne boje se.

Srbija bezobzirno ide svojoj svrsi.

Austro-Ugarska prijeti. Mobilizacija evropskih država. Potankosti o stadiju balkanskog rata fale.

Pazi! Pučkoj tiskari u Šibeniku treba gjak od 14 godina, koji je svršio pučku školu, a prednost ima onaj, koji je učinio i koji razred realke.

Repeticije

daje jedan mladić uz umjerenne cijene — gjacima svih razreda realnog gimnazija. Obratiti se na ovo uredništvo.

Čast mi je javiti p. n. cijenjenom općinstvu, da sam otvorio u „Širokoj Ulici“, u prizemlju kuće R. Vlahov, svoju moderno urejenu

SLASTIČARNICU

opskrbljenu najbiranim slatkisima, kao što i inim predmetima, koji u slastičarnu spadaju: Izragjujem na potpuno zadovoljstvo sve vrsti slatkisa prigodom ženidbe, krštenja i t. d.

Preporučam se za mnogobrojni posjet i bi-
lježim se 4-4 **Stevo Mandić.**

NAJBOLJI ČESKI
PROIZVOD

JEFTINE PERINE

1 kg. smedje dobre, ugladjene po 2 K., bolje po K. 2.40; prve vrsti pola bijele K. 2.80, bijele K. 4; bijele pahuljaste K. 5.40; 1 kg. vrlo fine, bijele kao snijeg, ugladjene od K. 6.40 i K. 8; pahuljica smedjih od K. 6 i 7; bijele, fine K. 10; najfinije pahuljaste sa prsiju 12 K. Ako se naruči 5 kg. šalje se franko.

Gotove postelje od crvenog, modrog bijelog ili žutog naukinga, jedna peča 180 cm. duga, 120 cm. široka sa dva jastuka svaki 80 cm. dug, 60 cm. širok, napunjena sa novim, smedjim trajnim pahuljastim perinama K. 16, na pola pahuljastih K. 20, pahuljastih K. 24; pojedine peče K. 10, 13, 14 i 16. Jastuka K. 3, 3.50, 4. Peča 200 cm. dugih 140 širokih K. 13, 14.70, 17.80, 21. Jastuka 90 cm. dugih 70 cm. širokih K. 4.50, 5.20, 5.70. Podpeče jakoga gradla 180 cm. dugih, 116 cm. širokih K. 12.80, 14.80.

Šalje se poduzećem počam od K. 12 franko. Izmjene su dozvoljene. — Za neodgovarajuće vraća se novac.

Potpune cijeenike besplatno i franko. 6-15

S. BENISCH u Deschenitzu, br. 951 — Češka.

Naši Jugoslaveni.

Naših ljudi, svijesnih i dobrih patriota ide takogjer velik broj u vojnike i od jednog skupa takvih primismo ove retke: „Idemo da vojujemo. Krenusmo parabrodom „Possoni“ Ug. Hrv. par. društva i morasmo cio put da stojimo na nogama, jer u I. i II. razredu nije bilo nego samo 11 sjedalica. Inače kaprali nas vucare i psuju, ko slavensku marvu... Ali zovu nas... da im zar služimo kao marva? Ne treba dalje govoriti. Osjećamo hrvatski i srpski, osjećamo jugoslavenski, i kao takvi bićemo i

Tisuće i tisuće domaćica je iznijelo i znanost je potvrdila, da „Pravi Franck“ iz domaće tvornice u Zagrebu, kao najbolji flavin pridodatak, zaslužuje najtopliju preporuku. — Pravljen iz domaćih sirovina. — Tvornički znak: Mlinac za kavu. —

hv em 152,21 841

SE NE VRAĆAJU. — POŠILJKE NEPLAĆENE PRIMAJU SE. — E RAČUNAJU 16 PAKETIT RETKU, A ZA TA PO POGODBI. NJA I ZAHVALE 20 A PO RETKU. —

INAJSTIĆ.

Iljadica i drugovi

ponos Milanaca ipatičan, kao što ki ponos, ali je ostojan divljenja, in; on je plamen, e, on je moralna čudnovatu aktivaj radi mnogih ajživahniji, najuje, duguje svoj

risiti, ako mogi alno čuvstvo, nači alijani bili psihosamo prema svom nego najvećma evo to je baza a.

na logično izviru, gi tijekom unike. Nacionalisticeferentni napramapolitike i nekomu iga kao ispraznim vcima. Sada, a da e pred nekoliko astellini objelodalia “ nekoliko člarugi irendetizam“, upirao u dužnost, pitanja Podneva ostlobodimo unemanja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u kona, nije nikad zaitanja i probleme je razlika izmegju e bave ovim proicijonalista), samo jene stranke konzivota cilj samoj vlvja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražaj. iti preslice s končau vretencu izdupstirno olova, da zvučiricu ili dragu kojoj e vježbati se gradeći Bosne, što je stradao kiteći je izragjenom ma. Ta drvena obuča a starcu: žuljala je ar onda načini šljaku buvene; u toj prvoroirede momče je po osjećanje forme i ičku inteligenciju. Za-ića, Antu Starčevića, izrezujući ih u drvetu; ije u drvetu, zatim u

om čudotvorcu čak i gje u zadarskom „Na-o darovitom pastiru, iine poticao je vige-

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cienjenom občinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njegovo staro mjesto, to jest gdje se

MARKO MARKOVINA

SPLIT

TELEFON 93.

Skladište i zastupstvo

Peći i šparherda,

OGLAS

Gradjevno Poduzeće

Petar Blasoffi & Frano Škofon
Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cienjenom občinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njegovo staro mjesto, to jest gdje se je u zadnje vrijeme nalazio „Hotel Velebit“ koji sada prestaje.

Preporuča se naklonosti starih prijatelja i cienjenog občinstva, koji će u „Hotelu Krka“ naći sve najmodernije konforte.

Sa veleštovnjem
FRANE CRLJENKO

17

MARKO MARKOVINA

SPLIT

TELEFON 93.

Skladište i zastupstvo

Peći i šparherda,

Eternita,

Cijevi, dimnjaka i pločica

keramike □

Stakala, prostih i ornamen-

talnih □

Papendeka tankog i debeloga
Zahoda porculane i t. d. 51

OGLAS

Gradjevno Poduzeće

Petar Blasoffi & Frano Škofon
Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU

poduzimlje svaku vrst gradjevnih radnja i popravaka. Specijalista u gradnji štednjaka (Sparherda) i peći za sobe.

Poduzimlje čvrste radnje u cement beton (Eisenbeton) bez potrebe željeznih greda, sa posebnom kancelarijom za nacрте i trebov-nike u kući Pasini put Suda. 37

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralna DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.

2.000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJŽICE U KONTU KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE. OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PRE- UZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KU- PONE. PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIE- BANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. -----

PAPIRNICA

JURAJ GRIMANI

ŠIBENIK

Pribor za pisace strojeve svijuh sistema.

- - Razglednica i svih ostalih kancelarijskih - - predmeta. Svi školski risači i pisaci predmeti.

Gritzner Šivači Strojevi

Kao za kućnu uporabu i vezivo — tako za svaku industrijalnu radnju najbolji.

Gritzner Koturače

odlikuju se već od godina čvrstoćom i kva- litetom materijala.

Svakovrsne Igračke i

Bijouterije.

52-52

Automatična olovka i pera

Penkala

PIO TERZANOVIĆ

Šibenik

Velika zaliha za zimsku sezonu

MUŠKIH ODIJELA

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene

52-51

NE BOJI SE UTAKMICE.

PRVA ZAGREBAČKA TVORNICA

pečata iz mjedi i gume za urede. — Tvornica email tabla i tablica.

Strojevi za numeriranje i t. d.

Glavno zastupstvo za Dalmaciju: 45

Petrić Ljubomir - Split